

İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DİL BİLGİSİ KİTAPLARININ “ÖĞRETİCİLİK” KAVRAMI BAĞLAMINDA ELEŞTİRİSİ

Yrd. Doç. Dr. Adnan KARADÜZ
Erciyes Üniv. Türkçe Eğitimi Bölümü
akaraduz@erciyes.edu.tr

Özet

Bu araştırmada ilköğretim okulları 6, 7 ve 8. sınıfların Türkçe kitaplarının dil bilgisi bölümleriyle Türkçe derslerinde kullanılan dil bilgisi kitapları öğreticilik yönüyle incelenmiştir. Dil bilgisi kitapları; işlenen konular, resim ve grafiklerin yeterli olma durumu, dil ve anlatım, konunun sunuluş sırasının öğretim yöntemleri bakımından uygunluğu gibi özellikler açısından değerlendirilmiştir.

Araştırmada veri toplamak için öğretici görüşlerini tarayan bir anketle birlikte mülakattan yararlanıldı. Ayrıca ders kitapları da tarafımızdan değerlendirildi. Anket sonuçlarına göre öğretmenler, dil bilgisi konularını içeren kitaplarda tanım ve terimlerin ağırlıkta olduğunu, öğrencilerin dil becerilerini desteklemeye yönelik etkinlik, uygulama ve alıştırmalara yeterince yer verilmediğini, kitaplarda yer alan kavramlarla resimlerin öğrenciler için sayıca yetersiz ve öğretici olmadığını belirtmişlerdir. Sözü edilen kaynaklar tarafımızdan tarandıktan sonra da benzer sonuçlara ulaşıldı.

Araştırmanın sonuç bölümünde ise ilköğretim okulları Türkçe dersi dil bilgisi kitaplarında bulunması gereken özellikler öneri hâlinde sunuldu.

Anahtar sözcükler: Türkçe dil bilgisi, ders kitabı, öğrenci, öğrenme.

A CRITICISIM OF “EDUCATING” CONCEPT OF TURKISH LANGUAGE BOOKS OF PRIMARY SCHOOL

Abstract

In the study the grammar chapters of Turkish books and Grammar textbooks used in 6, 7, 8.th classes of Primary Schools had been examined with regard to teach. Grammar textbooks has analysed in the sense of /with regard to content validity and representation/design, the features such as subjects studied in the books, the adequacy of pictures and graphics,the language and expression validity of the books, the condition of presentation rafik of a Particular subject as regards to instrnction methods.

Data was collected through interviews together with the questionnaire developed Qginally for this particular issue. As a consequence of questionnaire studies, teachers stated that the definitions and terms are weighted and frequendy used in the chapters of the books, they do not have satisfying and effective applications, practices and exercises in the directian and for the intention of supporting the language competence of students, the concepts and the pictures present in the books are insufficient for the students and they do not have effective stimulus for the students.Same findings were obtained by us arter the

same source books had been examined by us.

The features which should be contained by Primary School Turkish Grammar Books were presented as suggestions/proposals in the result part of the studyo

Key Words: Turkish Grammar, text book, student, learning.

1. GİRİŞ

Öğretme ve öğrenme etkinliklerinin temel öğelerinden olan ders kitaplarının öğrencilerin başarıları üzerinde önemli etkisi vardır. Yardımcı ders kitapları ise öğretmen ve öğrencilerin bilgi birikimlerini genişletmek, çeşitli araştırma, deney ve uygulama gibi etkinlikleri gerçekleştirmek için başvurulacak kaynaklardır. “*Ders kitaplarında öğrencileri çalışmaya, araştırma, gözlem ve deney yapmaya ve düşünmeye özendirici, yönlendirici hazırlık soruları, araştırma konuları, deneyler ve işlemler yer almalıdır.*”¹ Belirli bir plân ve programda öğrenme ve öğretme etkinliklerinin yürütülebilmesi için ders araç gereçlerinin öğretici nitelikte olması gerekir. “*Ders kitapları, öğretme-öğrenme sürecinde özellikle plânlı eğitim uygulamalarında öğrencilerin neler öğreneceğini ve öğretmenlerin ise neler öğreteceğini önemli ölçüde etkileyen bir kaynaktır.*”² Verilen bilgilerle birlikte bunların dil ve anlatım özellikleri, içeriğin sunumu, programda esas alınan öğretim yöntem ve stratejilerine uygunluğu, görsel öğelerin zenginliği ve içerikle uyumu ders kitabının öğreticilik işlevini yansıtan durumlardır.

Türkçe kitaplarının dil bilgisi bölümleriyle yardımcı kaynak olarak kullanılan dil bilgisi kitapları ise öğretici niteliklere sahip olmalarının yanı sıra, yapılandırıcı anlayışa göre hazırlanan Türkçe programının kazanımlarını gerçekleştirmeye elverişli olmalıdır. “*Ders kitapları eğitimde uygulanan programların amaçlarının gerçekleşmesinde önemli bir yere sahiptir.*”³ Sözü edilen kaynaklarla tanım ve terimleri öğrencilere tanıtmak yerine, öğrencilerin dil becerilerini destekleyecek öğrenme etkinliklerine yer vermek gerekir. Çünkü dil bilgisi öğretimi öğrencilerin temel dil becerilerini destekleyici nitelikte olmalıdır. “*Dil bilgisi doğru düşünme, doğru konuşma ve yazmaya yardımcı bir çalışma alanıdır. Dil bilgisi öğretimiyle, öğrenciler dilin olanaklarını, sınırlarını ve gizil gücünü ortaya çıkarırlar.*”⁴ Ailede ve çevrede başlayıp okulda devam eden dil edinimlerini geliştirmek için Türkçe dil bilgisi öğretiminin içeriğini ve amacını zenginleştirmek gerekir. Bunun gerçekleştirilebilmesi, programla ilgili olduğu kadar dil bilgisi kaynaklarının öğrencilerin temel dil becerilerini destekleyici etkinlikler içermesine de bağlıdır. Türkçe dersi

¹ Özcan Demirel; Plândan Uygulamaya Öğretme Sanatı, Pegema Yayıncılık, Ankara, 2000, s. 40.

² Leyla Küçükahmet, Konu Alanı ve Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, Nobel Yay., Ankara, 2003, s. 18.

³ Zeki Kaya, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Pegema Yay., Ankara 2005, s. 81.

⁴ Sedat Sever, Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000, s. 25.

kitaplarının dil bilgisi bölümleriyle yardımcı kaynak olarak kullanılan dil bilgisi kitapları, öğrencilerin çeşitli öğrenme etkinlikleri gerçekleştirmelerine fırsat verecek, öğrenci merkezli bir ders ortamının parçası olacak yayınlar olması gerekir.

Türkçe derslerinde kullanılan dil bilgisi kitaplarıyla Türkçe kitaplarının dil bilgisi sayfalarında tanım ve terimler yerine, öğrencilerin temel dil becerilerini destekleyecek resim, grafik, şema, bulmaca, araştırma ve tartışma soruları, metin tamamlama örnekleri vs. gibi etkinlikler yer almalıdır. Öğrencilerin zengin öğrenme yaşantıları geçirmelerine olanak sağlayacak çalışma yapılarının içeriği bu bakımdan büyük önem taşır. Öğrenci merkezli yöntem ve yaklaşımların ders ortamında yaşatılabilmesi kullanılan ders araç gereçlerinin öğrencilere etkinlik yapma fırsatı vermesiyle yakından ilgilidir. *“Etkili bir ders kitabı, öğrencinin ilgisini çekmeli, öğrencide derse karşı ilgi uyandırmalıdır. Öğrencinin kendi kendine öğrenmesi için fırsatlar verebilmeli, çocuğun kitapla olan bağınu kuvvetlendirici yaşantılar sunabilmelidir.”*⁵

Sosyal bir olgu olan dil, doğal bir ortamda edinildiğinden dil öğrenme etkinliklerinde bireye gerçek yaşamla ilişkisi bulunan öğrenme yaşantılarının sunulması gerekir. *“Çocuklar, Türkçeyi evlerinde ve yakın çevrelerinde çok doğal koşullar altında öğrenmeye başlarlar. Sözcüklerin yapıları ya da türleri, cümledeki işlevleri ve öteki dil bilgisi kuralları üzerinde hemen hemen hiç bilgileri yoktur. Çocukların dil becerileri ilkokulda, özellikle ilk sınıflarda, yine doğal bir ortam içinde geliştirilmelidir.”*⁶ Dil bilgisi öğretimi dilin kurallarının ezberletilmesi yerine, bireyin dil edinimini destekleyecek dil öğrenme etkinlikleri dizisine dönüştürülmeli, dil bilgisi kitaplarında yer alacak çeşitli oyun ve etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin ilgisi çekilmeli, çocuk ana dilin incelikleriyle yaparak yaşayarak tanışabilmelidir. Karababa, İngilizce ve Türkçe kitaplarını karşılaştırdığı araştırmasında, İngilizce kitapların dil bilgisi öğretiminde çok çeşitli tekniklere sahip olduğunu, Türkçe dil bilgisi kitaplarının ise tamamen didaktik, öğrencilerin yaratıcılığını engellediğini⁷ ifade etmektedir.

Bütün bunların yanı sıra dil bilgisi kitaplarının dil ve anlatım özellikleri de büyük önem taşımaktadır. Bu kaynak kitaplarda çocukların seviyesine uygun açık ve anlaşılır bir dil kullanılması, aynı zamanda öğrencilerin sözcük dağarcığını zenginleştirmeye yönelik metinlere yer verilmesi gerekir.

⁵ Tuğba Yanpar, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 114.

⁶ Cahit Kavcar, Ferhan Oğuzkan, Sedat Sever; Türkçe Öğretimi, Engin Yayınevi, Ankara, 1998, s. 9

⁷ Z. Canan Karababa, Avrupa’da Anadil Öğretimi Türkçe ve İngilizce Anadili Ders Kitaplarının İncelenmesi ve Karşılaştırılması, Milli Eğitim Dergisi, Haziran-Temmuz-Ağustos 2005, sayı. 167. s. 5.

Kitabın dış kapağı, kullanılan kâğıt, yazının puntoları, resimleri, içeriği vs. gibi kitabın birçok özelliği, öğrenmeyi etkileyen önemli etkidir. Bu yönüyle de ders kitaplarının yeterli olması gerekir.

2. PROBLEM

İlköğretim okullarının 6, 7 ve 8. sınıflarında kullanılan Türkçe kitapları dil bilgisi bölümleriyle yardımcı kaynak olarak kullanılan dil bilgisi kitapları, öğrencilerin dil becerilerini destekleyecek nitelikte midir?

2.1. Alt Problemler

- a. Türkçe kitaplarının dil bilgisi bölümleri, öğrencilerin dil becerilerini geliştirecek düzeyde öğretici midir?
- b. Yardımcı ders kitabı olarak kullanılan dil bilgisi kitapları öğrencilerin dili kullanma becerilerini geliştirecek düzeyde öğretici midir?

3. YÖNTEM

Araştırma genel tarama modelindedir. Kayseri ilinde bulunan 67 ilköğretim okulunda görev yapan 302 Türkçe öğretmeni araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise bu evrenden rastgele seçilen 202 öğretmendir. Öğretmenlerin evreni temsil etme oranı % 66'dır.

3.1. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmaya üç kanaldan veri toplanmıştır:

- a. İlköğretim okullarında görev yapan Türkçe öğretmenleri için geliştirilen anket formuyla öğretmen görüşleri sorulmuştur. Anket formunda yer alan maddelerin oluşturulmasında Prof. Dr. Leyla Küçükahmet editörlüğünde hazırlanan "*Konu Alanı ve Ders Kitabı İncelemesi*" adlı kitaptan yararlanılmıştır.
- b. Örneklemimizi oluşturan öğretmenlerle mülakat yapılarak görüşleri sorulmuştur. Mülakat soruları *içerik, dil ve anlatım, görsel öğeler, örnekler, yöntem ve teknikler, değerlendirme* başlıklarından oluşan altı maddeden oluşmaktadır.
- c. İlköğretim okullarında kullanılan ders kitaplarıyla yardımcı kaynak olarak kullanılan dil bilgisi kitaplarının öğreticilik yönü, araştırmacı tarafından incelenerek araştırmaya bilgi toplanmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Bilgi toplama aracı olarak geliştirilen anket formu, Kayseri il merkezinde bulunan 202 Türkçe öğretmenine bizzat araştırmacı tarafından verildikten sonra 15 gün sonra geri alınmış, 182 form değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Dağıtılan formlardan 20 tanesi çeşitli nedenlerden dolayı araştırmaya dahil edilememiştir.

Araştırmacı, anketlerin uygulanması sırasında örnekleme oluşturan öğretmenlerle mülakat yaparak Türkçe ders kitaplarının dil bilgisi bölümleriyle dil bilgisi kitaplarının öğrenme ve öğretme etkinliklerine uygun olup olmadığını araştırmıştır. 10 Türkçe öğretmenine araştırmacı tarafından 6 başlık altında soru yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdikleri cevapların önemli kısımları araştırmacı tarafından not edilerek değerlendirilmiştir.

İlköğretim okullarında okutulan Türkçe ders kitaplarının dil bilgisi bölümleriyle Türkçe dil bilgisi kitapları araştırmacı tarafından taranarak ders araç gereçleri hakkında bilgi toplanmıştır.

3.3. Verilerin Çözümlemesi

Bilgi toplama aracı olarak geliştirilen anket formuyla elde edilen ham veriler SPSS 1.0 programında analiz edilmiştir. Öğretmen görüşleri sözü edilen programda ölçüldükten sonra frekans/yüzde tablolarıyla ifade edilmiştir. Mülakat yoluyla elde edilen bilgilerde öğretmenlerin en çok yoğunlaştığı görüşler araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Öğretmen görüşlerine ilave olarak ilköğretim okullarında okutulmakta olan Türkçe ders kitaplarıyla yardımcı kaynak olarak kullanılan dil bilgisi kitapları incelenerek öğrenme ve öğretme etkinlikleri kapsamında analiz edilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Anket Formuyla Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi

Türkçe kitaplarının dil bilgisi bölümleriyle dil bilgisi kitaplarının değerlendirilmesine yönelik olarak geliştirilen anket formuyla elde edilen veriler aşağıda tablo hâlinde sunulmuştur. Elde edilen verilerin frekans ve yüzdelerinden en yüksek ikisi dikkate alınarak yorumlanmıştır.

Türkçe ders kitaplarında yer alan dil bilgisi bölümlerinin analizi	Kapsamıyor		Yetersiz		Az Yeterli		Yeterli		Çok Yeterli	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İşlenen metnin konu ve dil malzemesi bakımından dil bilgisi konusuna uygunluğu	25	14	43	24	80	44	25	14	9	5
Dil bilgisi konularının Türkçe ders kitabında sıralanışı, yeterliliği	53	29	83	46	25	14	15	8	6	3
Terimlerin tanımında kavramların anlaşılabilirliği	6	3	15	8	25	14	83	46	53	29
Açıklamaların, kavramların, öğrencilerin ilgilerine yönelik olması, kavramların uyarıcılığı	8	4	12	7	133	73	23	12	6	3
Konuların öğretiminde örneklerin sayısı	37	20	73	40	59	33	7	4	6	3
Örneklerde kullanılan kavramların çocuğun sosyal, zihinsel, duyuşsal seviyesine uygunluğu	17	9	63	35	51	28	43	24	8	4
Verilen örneklerin şema, tablo ya da resimlerle ilişkilendirilmesi	63	35	51	28	31	17	31	17	6	3
Öğrencileri kendi kendine yönlendirici çalışmaya yönelik etkinlikler	82	45	49	27	37	20	9	5	5	3
Grafikler, şemalar ve tabloların konuların işlenişine, içeriğine uygunluğu	75	41	72	40	28	15	4	2	3	2
Dil bilgisi konularının tasarlanışının çeşitli yöntem ve stratejileri kullanmaya uygunluğu	57	31	72	40	35	19	11	6	7	4
Konuların öğretiminde yer verilecek teknikler hakkında bilgi	81	45	71	39	22	12	5	3	3	2
İçeriğin programa uygunluğu	8	4	46	25	59	32	58	32	11	6
İçeriğin ilgi ve dikkat çekici biçimde anlatımı	42	23	38	21	85	47	9	5	8	4

Kitaptaki alıştıırma ve sorularının sayısı	32	18	78	43	47	26	16	9	9	5
Alıştıırma ve sorularının sayısı	58	32	90	50	24	13	6	3	4	2
Soruların bilgi, kavrama, anlama, analiz, sentez, değerlendirme ve uygulama düzeylerinde çeşitlilik göstermesi	76	41	36	20	31	17	28	15	11	6
Alıştıırma ve soruların öğrencileri eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik hazırlanmış olması	110	60	39	21	22	12	6	3	5	3

Buna göre:

Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin dil bilgisi konularına malzeme oluşturması, öğretmen görüşlerine göre % 44 oranından **az yeterli**, % 24 oranında ise **yetersiz** olduğu yönündedir. Bu oranlar Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin dil bilgisi konularının işlenmesinde dil malzemesi sağlaması bakımından yetersiz olduğu yönündedir.

Dil bilgisi konularının Türkçe ders kitabında sıralanışı, yeterliliği; öğretmen görüşlerine göre % 46 oranında **yetersiz**, % 29 oranında ise **kapsamıyor** yönündedir. Bu oranlara göre Türkçe ders kitabında yer alan dil bilgisi konularının homojen bir dağılımda olduğunu söyleyemeyiz.

Terimlerin tanımında kavramların anlaşılabilirliği; öğretmen görüşlerine göre % 46 oranında **yeterli**, % 29 oranında da **çok yeterli** düzeydedir. Bu oranlar, ders kitaplarında yer alan tanımların anlaşılabilirliğinin yüksek olduğunu göstermekle birlikte, tanım ve terim yoğunluğunun da bir göstergesidir.

Açıklamaların, kavramların öğrencilerin ilgilerine yönelik olması, kavramların uyarıcılığı; öğretmen görüşlerine göre % 73 oranında **az yeterli** düzeydedir. Bu oran dil bilgisi konularının öğretiminde, açıklamalarda kullanılan kavramların uyarıcılığının öğrenciler için yeterli olmadığı yönündedir.

Konuların öğretiminde örneklerin sayısı; öğretmen görüşlerine göre % 40 oranında **yetersiz**, % 33 oranında da **az yeterli** düzeydedir. Bu oranlara göre dil bilgisi konularının öğretilmesinde Türkçe kitaplarında yer alan örnek sayısının artırılması gerekmektedir.

Örneklerde kullanılan kavramların çocuğun sosyal, zihinsel, duyuşsal seviyesine uygunluğu; öğretmen görüşlerine göre % 35 oranında **yetersiz**, % 28 oranında **az yeterli**, % 24 oranında ise **yeterli**, düzeydedir. Bu oranlar dil bilgisi kav-

ramlarının öğretiminde seçilen kavramların, ilköğretim okulu öğrencilerine göre orta seviyede olduğu yönündedir.

Verilen örneklerin şema, tablo ya da resimlerle ilişkilendirilmesi; öğretmen görüşlerine göre % 35 oranında **kapsamıyor**, % 28 oranında **yetersiz** düzeydedir. Bu oranlar Türkçe ders kitaplarında yer alan dil bilgisi konularının öğretiminde tablo ve şemalardan yararlanılmadığı yönündedir.

Öğrencileri kendi kendine yönlendirici çalışmaya yönelik etkinlikler; öğretmen görüşlerine göre % 45 oranında **kapsamıyor**, % 27 oranında **yetersiz** düzeydedir. Bu durum, ders kitaplarının dil bilgisi bölümlerinde öğrencileri etkinliklerle öğrenmeye yönlendirecek içeriğin bulunmadığı anlamına gelmektedir.

Grafikler, şemalar ve tabloların konuların işlenişine, içeriğine uygunluğu, öğretmen görüşlerine göre % 41 oranında **kapsamıyor**, % 40 oranında **yetersiz** düzeydedir. Bu oranlar da göstermektedir ki ders kitaplarında grafik ve şemalara yer verilmemektedir. Dil bilgisi konularının tasarlanışının çeşitli yöntem ve stratejilere uygunluğu; öğretmen görüşlerine göre % 40 oranında **yetersiz**, % 31 oranında **kapsamıyor** düzeyindedir. Bu oranlar, ders kitaplarından yararlanılarak birçok öğrenme yöntem ve stratejisini kullanmanın mümkün olmadığını göstermektedir.

Konuların öğretiminde yer verilecek teknikler hakkında bilgi; öğretmen görüşlerine göre % 45 oranında **kapsamıyor**, % 39 oranında **yetersiz** düzeydedir. Bu oranlar, dil bilgisi konularının öğretiminde ders kitaplarının öğrenme ve öğretme tekniklerine yönelik bilgileri içermediği anlamına gelmektedir.

İçeriğin programa uygunluğu; öğretmen görüşlerine göre % 32 oranında **yeterli**, % 32 oranında **az yeterli** düzeydedir. Bu oranlara göre ders kitaplarında yer alan dil bilgisi konularının programa uygunluğu orta düzeydedir.

İçeriğin ilgi ve dikkat çekici biçimde anlatımı; öğretmen görüşlerine göre % 47 oranında **az yeterli**, % 23 oranında **kapsamıyor**, % 21 oranında **yetersiz** düzeydedir. Bu oranlar, dil bilgisi konularının anlatımında ders kitaplarının ilgi çekici yöntem ve yaklaşımlara uygun olmadığını göstermektedir.

Kitaptaki alıştırmaya ve sorularının sayısı; öğretmen görüşlerine göre % 43 oranında **yetersiz**, % 26 oranında **az yeterli** düzeydedir. Türkçe kitaplarında yer alan soruların sayısı yeterli değildir.

Soruların bilgi, kavrama, anlama, analiz, sentez, değerlendirme ve uygulama düzeylerinde çeşitlilik göstermesi; öğretmen görüşlerine göre % 41 oranında **kapsamıyor**, % 20 oranında **yetersiz** düzeydedir. Bu oranlara göre Türkçe ders kitaplarında yer alan dil bilgisi soruları, bilgi, kavrama, anlama, analiz, sentez, değerlendirme ve uygulama düzeylerinde çeşitlilik göstermemektedir.

Alıştırma ve soruların öğrencileri eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik hazırlanmış olması; öğretmen görüşlerine göre % 39 oranında **kapsamıyor**, % 22 oranında **yetersiz** düzeyindedir. Bu oranlar,

okullarda veya okul dışında öğrencilere üst düzeyde öğrenme becerisi kazandırmak için gerçekleştirilecek öğretme-öğrenme etkinliklerinde ders kitaplarının uygun olmadığı anlamına gelmektedir.

4.2. Mülakat Yoluyla Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi

İlköğretim okulları 6, 7 ve 8. sınıflarda Türkçe dil bilgisi öğretiminde kullanılan dil bilgisi kitaplarının değerlendirilmesine yönelik olarak aşağıdaki sorular yöneltilmiş, öğretmenlerin yoğunlaştığı ifadeler değerlendirmeye alınmıştır.

1. Türkçe ders kitabının dil bilgisi bölümünde verilen dil bilgisi konuları bilgi bakımından yeterli midir?

Öğretmenlerin tamamına yakını Türkçe ders kitaplarının dil bilgisi bölümlerinin dil bilgisi konularını yeterince içermediğini, bu yüzden de öğrencilere ikinci bir kaynaktan dil bilgisi anlattığını ifade etmiştir. Bu duruma göre öğretmenler Türkçe kitabındaki metne bağlı kalmadan dil bilgisi derslerini ayrı bir ders olarak işlediklerini ifade etmişlerdir. Bu durum, Türkçe programının hedefleriyle örtüşmemekle birlikte, dil bilgisi dersinin öğrencilerin dil becerilerini desteklemekten uzaklaştığı anlamına gelmektedir.

2. Türkçe dersinde dil bilgisi öğretiminde kullandığınız kaynakların dil ve anlatım özelliklerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Öğretmenlerin çoğunluğu dilin anlaşılır olduğunu ifade etmiştir. Konunun öğretiminde önce tanım yapıldığı, daha sonra örneklerle konunun öğretildiği ifade edilmiştir. “Konunun öğretiminde kullanılan kavramlar, öğrenciler için yeterince uyarıcı nitelik taşıyor mu?” sorusuyla ilgili tatmin edici cevaplar alınamamıştır. Öğretmenlerin çoğunluğunun örneklerde kullanılan kavramların uyarıcılığına ilişkin görüş belirtmedikleri anlaşılmaktadır. Ders kitaplarındaki mevcut durumun benimsendiği, derslerin kitaplardaki gibi önce tanımların, sonra örneklerin kullanılarak işlendiği anlaşılmıştır.

3. Dil bilgisi konularının öğretiminde kullandığınız kaynaklardaki örnekleri yeterli buluyor musunuz?

Ders kitaplarında yer alan örnekler, öğretmenler tarafından hem sayı hem de nitelik olarak yeterli bulunmamıştır. Bu durum anket sonuçlarıyla da ortaya konmuştur. Öğretmenlerin bir kısmı konunun öğretiminde OKS’ye yönelik hazırlanan test kitaplarından yararlandığını ifade ederken, bir kısmı da konuyu anlattıktan sonra hazırladığı örneklerle baş vurduğunu ifade etmektedir. Bu duruma göre dil bilgisi dersinin konularının öğretimi öğrencilerin dil becerilerini desteklemekten uzaklaşmaktadır.

4. Kullandığımız ders araç gereçlerinde görsel öğelere yer verilmekte midir?

Türkçe öğretmenleri Türkçe dil bilgisi öğretiminde kullandıkları kaynaklarda görsel öğelere yer verilmediğini ifade etmektedir. Öğretmenlerin çoğu dil bilgisi öğretiminde görsel öğenin kullanılmasının nasıl olacağını sormakta, işlevsel olamayacağını ifade etmektedir. Öğretmenlerin bir kısmı da kendilerinin yeri geldiği zaman grafik, şema gibi görsel öğeler kullandığını ifade etmiştir.

5. Türkçe dil bilgisi öğretiminde kullanılan kitaplar çeşitli yöntem ve stratejilerin ders ortamında gerçekleştirilmesi bakımından uygun tasarıma sahip midir?

Öğretmenler dil bilgisi dersinde genellikle açıklama yapma, örnek oluşturma, soru cevap tekniğini kullanmaktadır. Bazen de dil bilgisi dersinde çoktan seçmeli test sorularıyla dersi işlediklerini ifade etmektedirler. Gösteri, drama gibi yöntemlere yer verilmediğini, daha çok açıklama, tümdengelim yöntemlerini tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

6. Dil bilgisi kitaplarında alıştırma ve soruların eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik olduğu söylenebilir mi?

Öğretmenlerin çoğunluğu ders kitaplarının dil bilgisi bölümlerinin yeterince bilgi içermediğini, yardımcı kaynakların ise sadece bilgi kazandırmak için alıştırma yapma, çoktan seçmeli sorular çözmek için kullanıldığını ifade etmektedir. Bu nitelikteki kaynakların öğrencilere eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcılıklarını geliştirme seviyesinde öğrenme becerileri kazandırması mümkün değildir. Bu şekilde tasarlanmış kitaplarda öğrenciler bilgiyi hazır bularak terimleri ezberlemeye yönelmektedir. Ders kitapları probleme dayalı öğrenme modeline uygun tasarlanmalı, aktif öğrenme tekniklerinin yer aldığı çalışma yapraklarını içermelidir. Böylece öğrenci bilgiyi kendisi tanımlayacak, yaparak yaşayarak öğrenecektir.

4.3. Türkçe Ders Kitaplarının Dil Bilgisi Bölümleriyle Dil Bilgisi Kitaplarının Öğrenme ve Öğretme Kavramları Bağlamında Analizi

Ders kitaplarının dil bilgisi bölümleriyle Türkçe derslerinde yardımcı kaynak olarak tercih edilen dil bilgisi kitaplarının özellikleriyle ilgili olarak şu özellikler tespit edilmiştir:

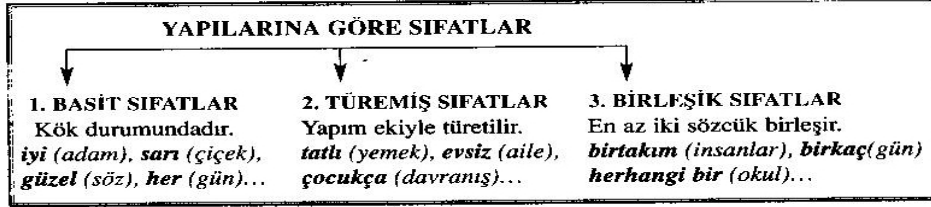
Örnek 1:⁸

DİL BİLGİSİ

1. *Bir çocuk, her gün tahta perde boyama fırsatını bulabilir mi?*
a. Tümcedeki bir sıfat tamlamasını aşağıdaki şemada inceleyelim:

- b. **Her**, yapısına göre, kök durumunda olduğu için basit sıfattır. Kök durumunda olan, yapım eki almamış, başka sözcük ile birleşmemiş sıfatlara, yapısına göre **basit sıfat** denir.
2. *Tom, fırsatını nazlı bir edayla şuraya buraya dokundurdu.*
a. **Nazlı bir eda**, sıfat tamlamasıdır. **Nazlı**, bir sıfattır, tamlayandır. Sıfatlar, daima tamlayan görevinde bulunur.
b. **Naz-lı** → **nazlı** “naz” kökünden, -li ekiyle türetilmiş sıfattır. Kök veya gövdelerden yapım ekleriyle türetilen sıfatlara yapısına göre **türemiş sıfat** denir.
3. ... *bir çocuğa herhangi bir şeyi arzulamak için...*
a. **Herhangi bir şey**, sıfat tamlamasıdır. **Herhangi bir** sıfattır, tamlayandır. **Şey** sözcüğü, türü yönünden addır, tamlanandır.
b. **Her + hangi** → **herhangi**, “her” ve “hangi” sözcüklerinin birleşmesiyle yapılmış, yapısına göre birleşik sıfattır.
En az iki sözcüğün birleşmesiyle yapılan sıfatlara, yapısına göre **birleşik sıfat** denir.
4. Yapılarına göre sıfatları aşağıdaki şemada inceleyelim.

5. -li, -siz, -ci (-çi), -ce (-çe), -man (-men), -cil (-çil), -daki (deki), -sal (-sel), -cek, -ek, -eç, -gen, -gin... en işlek sıfat türetme ekleridir. Bu eklerle sıfatlar türetilir.
6. Aşağıdaki örneği inceleyelim:
a. **Çocuk, çok akıllıdır.** Bu tümcede -li ekiyle türetilen “akıllı”, addır.
b. **Çok akıllı çocuktur.** Bu tümcede ise “akıllı”, sıfattır; “çocuk” adını nitelemiştir, sıfat tamlaması kurmuştur.
Örneklerdeki gibi kimi sözcükler ad ve sıfat olarak kullanılabilir.

a. **İçeriğin sunumu:** Ders kitaplarının dil bilgisi bölümlerinde yer verilen konular yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi tamamen dil bilgisinin terimlerinin özelliklerini kavratmaya yöneliktir. Açıklamalar ve tanımlar yoğunlukta olduğundan öğrencileri ezberciliğe yönlendirmeye uygun bir içerik tasarlanmıştır. Böyle bir içerik öğrencilerin dil edinimlerini destekleyemez.

⁸ Sarıca, Salih, Gündüz, Mustafa, **Türkçe Kitabı 7**, Fil Yayınları, İstanbul, 2005.

Görüldüğü gibi ders kitaplarının dil bilgisi bölümlerinde ve dil bilgisi kitaplarında, konular daha çok açıklayıcı anlatım biçimi, tanım ve örneklere dayalı sunulmaktadır. Örneklerden yola çıkılarak terimler öğretilmekte, bu da öğrencilerin terimleri ve tanımları ezberlemelerine neden olmaktadır. Bu tarz öğretim, öğrenenlerin dil becerilerini desteklemekten uzak, tamamen dil bilgisinin kurallarını ezberletmeyi hedefleyen bir yaklaşımın yansımasıdır. Karababa, araştırmasında şu görüşlere yer vermektedir: “*Türkçe kitaplarda en çok kullanılan teknik soru-yanıt tekniğidir. Türkçe kitaplarda dil bilgisi öğretiminde soru yanıt tekniğinin çok kullanılması kitabı, öğrenciyi sınavan, sorgulayan, daha önce anlatılmış bir konunun hatırlanıp hatırlanmadığını sık sık vurgulayan tamamen didaktik, yaratıcılığı engelleyen bir yargı büründürmüştür.*”⁹

Sadece soru-cevap tekniğiyle ve açıklayıcı anlatım biçimine fırsat veren ders kitaplarıyla öğrenciler etkinlikler yapamayacakları gibi, öğrenci merkezli ders ortamlarının oluşturulması söz konusu dahi olamayacaktır. Bu tür kitaplar tekdüze bir öğretim anlayışına zemin oluşturmakta, öğrencilerin öğrenme motivasyonları, derse katılmalarını önemli ölçüde azaltmaktadır. *Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği*’nde ders kitaplarının öğretimsel özellikleriyle ilgili olarak, “*Kitaplarda; öğrencileri çalışmaya, araştırmaya gözlem ve deney yapmaya ve düşünmeye özendirici, yönlendirici hazırlık soruları, araştırma konuları, deneyler ve işlemler yer alır. Ayrıca her bölüm ve ünite sonunda, dersin özelliğine göre değişik ölçme araçlarının kullanıldığı değerlendirme sorularına yer verir.*”¹⁰ denmektedir.

Dil bilgisinde kavramların öğretiminde, öğrenilen kavramların anlamlandırılması bakımından öğrenmeler bir olay, durum bağlamı üzerine gerçekleştirilmelidir. Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi kavramlarının öğretiminde bu tür metinler bulunsa da yeterli örnek içermemektedir. Dil bilgisi kitaplarında ise yeterli sayı ve nitelikte metinler bulunmamaktadır.

2434 numaralı Tebliğler Dergisi’nde kitapların nitelikleriyle ilgili olarak “*Her ünite veya konu; problemleri belirtme, araştırma, inceleme ve gözlem yoluyla problemleri, gerekli deneyleri yapma, bu deneylerden sonuç çıkarma ve sonuçları kontrol ederek genelleme yapma şeklinde sıralanan bilimsel düşünme metodunu kuvvetlendirecek şekilde işlenir.*”¹¹ denmektedir. Ders kitaplarında soyut ve anlaşılması zor olan tanımların terimlerin ezberletilmesinden kavramın görsel temsilcileriyle örneklerden yola çıkılarak genelleştirilmesi öğrenmeyi kolaylaştıracaktır. Bu yaklaşımın gerçekleştirilmesi için buluş yoluyla öğretme stratejisiyle birlikte tümevarım yönteminin kullanılmasına uygun ders kitaplarının tasarlanması gerekir.

⁹ Canan Karababa, age. s. 5.

¹⁰ MEB, Tebliğler Dergisi, 03. 07. 1995, sayı: 2434 s. 47.

¹¹ MEB; age. s. 54

“Ders kitaplarının, kolaydan zora, basitten karmaşığa, parçadan bütüne ve örnekten tanıma doğru giden bir yol takip edilerek hazırlanmasını icap ettirir.”¹²

Örnek 2:¹³

ÖĞRENELİM, UYGULAYALIM

	düz		yuvarlak	
	geniş	dar	geniş	dar
Kalın	a	ı	o	u
İnce	e	i	ö	ü

Tabloyu ve aşağıdaki örnekleri inceleyelim. Sözcüğü oluşturan hecelerde bulunan ünlülerin, düzlük ve yuvarlaklık yönünden ilişkilerini kavramaya çalışalım.

sap - lar - dım
↓ ↓ ↓
düz düz düz

ge - çi - ril - miş
↓ ↓ ↓ ↓
düz düz düz düz

Türkçe bir sözcüğün ilk hecesinde düz ünlülerden (a, e, ı, i) biri varsa; onu izleyen hecelerde de düz ünlülerden (a, e, ı, i) biri bulunur.

gü - zel
↓ ↓
yuvarlak düz
geniş (a, e)

to - hum
↓ ↓
yuvarlak dar
yuvarlak (u-ü)

Türkçe bir sözcüğün ilk hecesinde yuvarlak ünlülerden (o, ö, u, ü) biri varsa; onu izleyen hecelerde de düz geniş (a, e) ya da dar yuvarlak (u, ü) ünlülerden biri bulunur.

b. Görsel öğeler: Ders kitaplarının dil bilgisi bölümleriyle dil bilgisi kitaplarında yer verilen görsel öğeler daha çok tablolardan oluşmaktadır. Bu tablolar öğrencilerin bazı terim ve dil bilgisi birimlerini ezberlemeleri amacıyla hazırlanmıştır. Ders kitabından alınmış olan yukarıdaki örnekte verilen tabloda öğrencilerin ünlülerle birlikte ünlü uyumlarını ezberlemeleri amaçlanmıştır. Oysaki bir ders kitabı içerdiği görsel öğelerle öğrencilere etkinlik yapma fırsatı vermelidir. Ders kitaplarında sunulacak görsel öğelerle öğrenciler çeşitli etkinlikler gerçekleştirip dili kullanma becerilerini geliştirebilirler. Böylece öğrenciler tanım ve terimlerin bulunduğu sözel öğrenmeler yerine, görsel öğeleri kullanarak kavramları kendileri yapılandırır. Yalın, “Eğer öğretimimiz sadece anlatımdan meydana geliyorsa, öğrencilerimiz duyduklarının % 20’sini hatırlayacaklardır. Görsel materyallerin kullanımı, öğrettiklerimizin % 50’sinin hatırlanmasına katkı sağlayacaktır.”¹⁴

¹² M. Tosunoğlu, M. M. Arslan, İ. Karakuş, Konu Alanı ve Ders Kitabı İnceleme, Anıttepe Yayıncılık, Ankara 2001, s. 108.

¹³ Ayata, Ali İhsan, Kaya, Oylar Şatır, Esen, Türkçe 5, Milli Eğitim Kitapları, İstanbul 2001.

¹⁴ H. İbrahim Yalın, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Nobel Yay., Ankara, 2001, s. 82.

Örnek 3:¹⁵

DİL BİLGİSİ

1. Ben, gerektiği zaman en büyük hediyem olmak üzere...

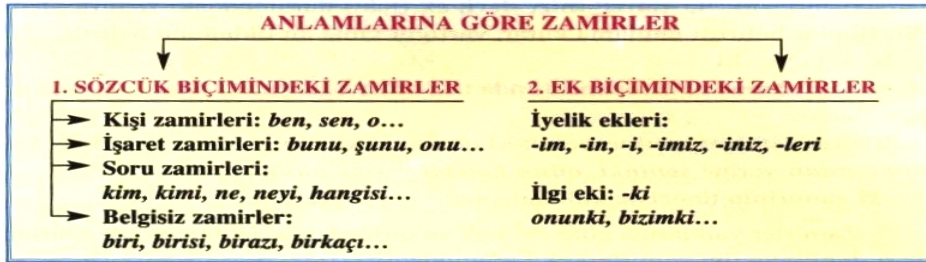
a. **Ben, birinci tekil kişi** yerine kullanılmış bir zamirdir; sözcüktür.

b. **En büyük hediyem** tamlamasında, tamlamanın sonundaki **-m** de ek biçiminde bir zamirdir.

Zamirler, örneklerdeki gibi sözcük ve ek biçiminde olurlar.

c. Kişi, özlük, gösterme, soru ve belirsizlik kavramlarını vererek, varlıkların yerini tutan sözcüklere **zamir** denir.

2. Zamirleri aşağıdaki şemada inceleyelim.

3. Zamirler, ad durum eklerini, çoğul ekini alırlar.

a. **Ben, sen, o** kişi zamirleri, adın **-e** yönelme durumunda **bana, sana, ona** olur: **Bana** söyledi. **Sana** ne dedi? **Ona** akıl öğretti.

Ben, beni, bana, bende, benden örneğindeki gibi, diğer kişi zamirlerini, adın beş durumuna göre yazarak çekimleyelim.

b. İşaret sıfatlarının çoğulu yoktur. İşaret sıfatları, belirttiği adla birlikte sıfat tamlaması kurar: **Bu** kitap, **şu** masa, **o** çocuk...

İşaret sıfatlarından farklı olarak işaret zamirlerinin çoğulu da vardır; ayrıca adın yerini tutar: **Bu** kitap yerine **bu**, **şu** masa yerine **şu**, **o** çocuk yerine **o** denir.

c. Soru zamirleri, soru sıfatlarının **-i** eki almış biçimindedir:

Hangi kitabı aldınız? Bu tümcede "hangi kitap" sıfat tamlamasıdır, "hangi" de soru sıfatıdır.

Hangisini aldınız? Bu tümcede ise "hangisini" soru zamiridir.

Ne sorusuna yer anlamlı **-re** eki eklenerek yer anlamlı soru zamirleri türetilir: **Nereye, nerede, nereden?**...

c. Dil ve anlatım: Kitaplarda dil ve anlatım açık, anlaşılır ve kullanılan terimler bakımından tutarlı olmalıdır. Kullanılmakta olan ders kitaplarının dili öğrencilerin anlayabileceği sadelikte olsa da Türkçe dil bilgisinde terim kargaşası yaşanmaktadır. İlköğretim Türkçe kitabının dil bilgisi bölümünden alınmış olan örnekte ifade edilen *ad durumu*, *kişi zamiri* ifadelerinin yerine başka kitaplarda *ismin hâlleri*, *kişi adlı* terimleri kullanılmaktadır. Kitaplarda çok farklı dil bilgisi terimlerinin kullanılması, dil ve anlatım yönüyle tutarsızlığın olduğunu göstermektedir. Bu tutarsızlıklara, *isim/ad*, *fîl/eylem*, *zamir/adıl*, *zarf/belirteç*, *sıfat-fîl/ortaç*, *yönelme durumu/e hali* vs. gibi örnekleri de gösterebiliriz. Bu durum öğrencilerin kavramları karıştırmalarına neden olmaktadır.

¹⁵ Sarıca, Salih, Gündüz, Mustafa, age. s. 27.

Dil bilgisi konularının öğretiminde seçilen örneklerin kavramları, çocukların ilgi alanlarıyla birlikte gelişim düzeylerine uygun olmalı, onlar için yeterli düzeyde uyarıcı ve anlaşılır olmalıdır. Çocukta ilgi uyandırmayan, onun dikkatini çekmeyen kavramlardan oluşan örnek ve açıklamalar yaşantıyla ilişkilendirilemez. İsimlerin anlatıldığı bir derste, tanınan bir kişinin isminin örnek verilmesi, öğrencinin gerçek hayattaki yaşantılarıyla ilişki kurarak öğrenmesini sağlar. Açıklama ve örneklendirmelerde öğrencilerin dikkatini çeken, onların ilgilerine yönelik kavramların daha güçlü uyarıcılar olacağı kesindir.

Kavramların kazandırılmasında yapılan açıklamalarla verilen örnekler en az cümle düzeyinde olmalıdır. Bağlama göre anlam kazanan kavramların öğrenilmesinde cümle veya paragraf düzeyinde bağlamlar oluşturmak gerekir. Dil bilgisi kitaplarında verilen örneklerin tamlama veya sözcük düzeyinde oluşu, sözcüğün göreviyle birlikte anlamının öğrenilmesini zorlaştırmaktadır. Örnek 3'te zamirlerin öğretilmesinde kullanılan cümleler çocukların ilgisini çekecek kavramlardan oluşmamaktadır. Verilen örneklerde cümlelerdeki kavramlar çocuksu değerlerin ötesinde, uyarıcılığı olmayan kavramlardır. Bazı örneklerde ise kavramlar, kelime ve tamlama düzeyinde olduğundan anlamlandırmayı gerçekleştirecek bir bağlam oluşmamıştır.

Türkçe ders kitaplarının dil bilgisi bölümleri oluşturulurken konuların sunumu ve görsel tasarımı, en son programlarda yer verilen yapılandırmacı öğrenme felsefesinin ilkeleriyle probleme dayalı öğrenme yaklaşımı, çoklu zeka ve aktif öğrenme teknikleri yaklaşımlarına uygun olmalıdır. Güncel yaşantıdan alınmış örneklerin bulunduğu kavramlara yeterince yer verilememektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi konuları birbirini tamamlayacak şekilde sıralanmamakta, metinler dil bilgisi konularına yönelik örnekleri yeterince içermemektedir. Ders kitaplarının hazırlanmasında dil bilgisi konuları metinlere dayalı çalışma etkinliklerine dönüştürülmeli; konular, birbirini tamamlayacak şekilde sıralanmalı, seçilen metinlerin konunun öğretilmesine yetecek düzeyde örnekler içermelidir.

2. Konuların öğretiminde kavramı temsil edecek örnek, alıştırma ve resimlere ders kitaplarında yer verilmeli, kavrama ait bilgiyi öğrencinin yapılandırmasına uygun ders kitapları oluşturulmalıdır. Kullanılmakta olan ders kitapları daha çok öğretmen merkezli bir anlayışın ürünleri olduğundan, açıklamalar ve tanımlarla bilgiler sunulmaktadır.

3. Türkçe kitaplarının dil bilgisi bölümleriyle dil bilgisi konularını içeren diğer kitaplar, dil bilgisinin tanımları amaç edinerek hazırlanmakta, öğrencilerin dil becerilerini destekleyecek etkinlikler içermemektedir. Hazırlanacak ders kitaplarında dil bilgisel anlamlı ve görevli biçim birimlerin öğrenilmesi amaç olmaktadır.

çıkartılmalı, dil bilgisi öğretimi dili yazılı ve sözlü olarak kullanmada destekleyici etken olarak değerlendirilmelidir.

4. Ders kitapları resim, grafik ve harita gibi görsel öğelerin de bulunduğu zengin öğrenme etkinlikleri içermelidir. Böylece öğrencileri düşünmeye, tartışmaya problem çözmeye, bireysel ya da grupla çalışmaya yönlendirecek ortamlar oluşturulacaktır.

5. Ders kitaplarında kullanılan dil öğrencilerin zihinsel, sosyal ve duyuşsal değerlerini uygun olmalı, kavramlar öğrenciler için yeterli düzeyde uyarıcı olmalıdır.

6. Herhangi bir bilginin aktarımında onların zihinsel, sosyal ve duyuşsal değerlerine yönelik kavramların seçilmesine özen gösterilmelidir. Ders kitaplarındaki kavramları temsil edecek örneklerin seçiminde edebiyatımızın seçme şiir ve nesir örneklerinden alıntılar yapılmalıdır. Böylelikle dilin estetik yanı öğrencilere sezdirilebilir.

7. Örneklendirmelerde dilin kültürel bir öge olduğu göz önünde tutulmalı, güncel kavramlarla öğrencilerin öğrenmeye ilgisi çekilmelidir.

8. Yazıların puntosu, sözcük sayısı, cümle yapısı, ders kitaplarının hazırlanmasında dikkate alınmalıdır.

9. Dil bilgisi öğretiminde terimlerin tanımını vermek öğrencileri ezberciliğe yönlendirmektedir. Tanımların yerine dil bilgisi terimlerinin temsilcisi olan örneklerin yer aldığı etkinlikler ve oyunlar ders kitaplarında çalışma yaprakları şeklinde bulunmalıdır. Öğrenciler çalışma yapraklarındaki etkinlikleri kullanarak dil bilgisi terimiyle ilgili bilgiyi kendisi yapılandırmalıdır. Önce çalışma yapraklarıyla etkinlik yapılmalı, daha sonra öğrenciler tartışma yönteminde kullanılan çeşitli tekniklerle öğrenilecek dil bilgisi teriminin tanımına ortak bir çabayla ulaşmalıdır.

Çalışma Yaprağı Örneği:

ADI: BOŞLUKLARI TAMAMLA

DERS	:	Türkçe
SINIF	:	4
YAKLAŞIK SÜRE	:	25-30 dakika
ÖĞRENME ALANI	:	Yazma
KAZANIM	:	Yazılarında kelime türlerini işlevine uygun kullanır.
BECERİLER	:	Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, karar verme, girişimcilik, yaratıcı düşünme, problem çözme
ARAÇ-GEREÇ-ORTAM	:	Çalışma kâğıtları

SÜREÇ

1 Gargamel, Şirinler ailesinden hiç kimseyi sevmiyordu. **Onun** amacı, Şirinleri
2 yok etmektir. **O** hep Şirinlere kötülük etmek istiyordu. Şirinler ailesi de **onu**
3 sevmiyordu. **Onun** bir de Azman adında kedisi vardı. **O** da Gargamel gibi
4 Şirinleri sevmiyordu. Günlerden bir gün Gargamel'in evine **biri** geldi. Eve
5 gelen kişi Obur Şirin'di. Obur Şirin, Gargamel'in kendisini tanımaması için
6 yüzüne maske takmıştı. **Onun** amacı, kaybolan Uykucu Şirin'i bulmaktır.
7 Obur Şirin Gargamel'in odasına girdi. **Onun** odasını incelerken Azman kapı-
8 nın eşliğinde belirdi ve Obur Şirin'in üzerine atladı. **Onun** maskesi yüzünden
9 düştü ve içeriden bir ses duyuldu.

A-Yukarıdaki hikâyeyi tamamlayınız.

B-Yukarıdaki metinde koyu renkli yazılmış kelimelerin hangi adın yerine
kullanıldığını bulunuz.

1. satır Onun
2. satır O Onu
3. satır Onun..... O
4. satır Biri
6. satır Onun
7. satır Onun
8. satır Onun

ADI: BENİ TAMAMLA

DERS	: Türkçe
SINIF	: 3-4-5
YAKLAŞIK SÜRE	: 15-20 dakika
ÖĞRENME ALANI	: Yazma
KAZANIM	: Yazılarında farklı düşünmeye yönlendiren ifadeleri kullanır.
BECERİLER	: Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma/Karar verme
ARAÇ-GEREÇ-ORTAM	: Çalışma kâğıtları veya tahta

SÜREÇ

Öğretmen, öğrencilere hazırladığı çalışma kâğıdını dağıtır veya çalışma kâğıdındaki cümleleri tahtaya yazar. Öğrencilerden verilen bağ-
laçlardan uygun olanı ile boşlukları doldurmalarını ister.

Aşağıdaki cümleleri verilen kelimelerden uygun olanı ile tamamlayınız.

(ama, fakat, rağmen, veya)

- 1- Dedem zengin biri çok cimri, hiç para harcamıyor.
- 2- Selin hızlı çalışıyor çok hata yapıyor.
- 3- Çok zengin oldular bence mutlu değiller.
- 4- Oyun oynamayı televizyon izlemeyi seçmelisin.
- 5- Boğazı ağrımaya dondurma yemekten vazgeçmedi.
- 6- Ayşe çok çalışmasına sınavı geçemedi.

DEĞERLENDİRME

1. Öğrenciler cümleye uygun kelimeleri bulabiliyorlar mı?
2. Kelimeleri belirlerken hangi ipuçlarını kullanıyorlar?
3. Kelimelerin cümleye kattığı anlamı biliyorlar mı?

KAYNAKÇA

- Alkan, Cevat; **Eğitim Teknolojisi**, Anı Yay., Ankara 1998
- Karababa, Z. Canan, **Avrupa’da Anadil Öğretimi Türkçe ve İngilizce Anadili Ders Kitaplarının İncelenmesi ve Karşılaştırılması**, Milli Eğitim Dergisi, Haziran-Temmuz-Ağustos 2005, sayı. 167.
- Kavcar, Cahit, Ferhan Oğuzkan, Sedat Sever; **Türkçe Öğretimi**, Engin Yayınevi, Ankara, 1998.
- Kaya, Zeki , **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Pegema Yay., Ankara 2005.
- Küçükahmet, Leyla ve diğerleri; **Konu Alanı Ders Kitabı ve Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu**, Nobel Yay., Ankara 2003.
- Özcan Demirel; **Plândan Uygulamaya Öğretme Sanatı**, Pegema Yayıncılık, Ankara, 2000.
- Sever, Sedat, **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000, s. 25.
- Tosunoğlu, Mesiha; Arslan, M., Metin; Karakuş, İdris; **Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi**; Anıtepe Yay., Ankara 2001.
- Yalın, H. İbrahim; **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Nobel Yay., Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, **Tebliğler Dergisi** 2434, 03. 07. 1995.
- Yanpar, Tuğba, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005.